

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING ROLI

Turdaliyeva Nurjahon Abdunosir qizi

nurjahonturdaliyeva750@gmail.com

Qo'qon universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik texnologiyalarning o'rni, ularning turlari va o'quv jarayoniga integratsiyasi tahlil qilinadi. Pedagogik texnologiyalar ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish, mustaqil fikrlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim vosita ekanligi asoslab beriladi. Shuningdek, pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, innovatsion yondashuv, ta'lim sifati, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), faol ta'lim, kompetensiya, o'quvchi markazli ta'lim.

XXI asrda ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri — o'quvchilarga mustahkam bilim berish bilan birga, ularda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish, axborotni tahlil qilish va amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishdir. Bunday yondashuv esa an'anaviy dars uslublari bilan cheklanib qolmaslikni, ta'limga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni faol tatbiq etishni taqozo etadi.

Pedagogik texnologiyalar — bu ta'lim jarayonini ilmiy asosda loyihalash, tashkil etish va nazorat qilishga xizmat qiluvchi tizimli yondashuvlar majmuasidir. Ular dars jarayonini samarali, qiziqarli, interfaol va maqsadga yo'naltirilgan holda tashkil qilish imkonini beradi. Bugungi kunda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, modulli o'qitish, differensial yondashuv kabi pedagogik texnologiyalar o'qituvchining kundalik faoliyatida keng qo'llanilmoqda.

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarning ahamiyati, ularning turlari va ularni samarali qo'llash bo'yicha metodik tavsiyalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'qituvchining texnologiyalardan foydalanishdagi roli, amaliy misollar va takliflar asosida bu jarayonning samaradorligi yoritiladi.

Pedagogik texnologiyalar – bu ta'lim jarayonini aniq maqsad asosida rejalashtirish, tashkil etish, boshqarish va natijani tahlil qilishga yo'naltirilgan ilmiy asoslangan tizimdir. Ular o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining har bir bosqichini optimallashtirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'limda pedagogik texnologiyalar quyidagi vazifalarni bajaradi:

- o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi;
- bilimlarni chuqur va ongli ravishda egallashga yordam beradi;
- ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi;
- amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi;
- o'quvchilarni o'zlashtirish darajasini baholash va nazorat qilish imkonini beradi.

Pedagogik texnologiyalar o'z mohiyatiga ko'ra ta'limning barcha bosqichlariga tadbiiq qilinishi mumkin: maktabgacha ta'limdan tortib, oliy ta'limgacha.

a) Interfaol ta'lim texnologiyalari

Interfaol ta'lim texnologiyalari — bu o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb qilish orqali mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va guruhda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradigan metodlardir. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

“Aqliy hujum” (Brainstorming) — tezkor fikr almashish orqali yangi g'oyalarni ilgari surish;

“Insert” texnologiyasi — matn ustida ishlashda belgilash va fikr yuritish orqali bilimni faollashtirish;

“B-B-B” (Bilaman – Bilmoqchiman – Bildim) — o'quvchilarning dars davomida bilim orttirishini nazorat qilish;

“Rol o'ynash”, “Debat”, “Munozara” — muloqot va fikr almashish ko'nikmalarini rivojlantirish.

b) Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)

AKT yordamida dars jarayonini raqamlashtirish, masofaviy ta'limni yo'lga qo'yish va o'quvchilarning media savodxonligini oshirish mumkin. Quyidagi vositalar samarali hisoblanadi:

- kompyuter, planshet, interaktiv doska;
- elektron taqdimotlar (powerpoint, prezi);
- onlayn platformalar (zoom, google meet, google classroom, kahoot, quizlet);
- virtual laboratoriyalar va simulyatorlar.

c) Modulli o'qitish texnologiyasi

Modulli texnologiyada har bir mavzu alohida modul ko'rinishida taqdim etiladi. Har bir modulda quyidagilar mavjud bo'ladi:

- aniq maqsad va kutilayotgan natijalar;
- mustaqil o'rganiladigan materiallar;
- amaliy topshiriqlar va loyihalar;
- baholash mezonlari va refleksiya.

Bu yondashuv o'quvchiga o'z tempida o'rganish va o'z-o'zini nazorat qilish imkonini beradi.

d) Kichik guruhlarda ishlash texnologiyasi

Kichik guruhlarda ishlash orqali o'quvchilar o'zaro hamkorlikda fikr almashadi, mas'uliyatni bo'lishadi va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Guruhli ishlarda o'qituvchi yo'l boshchi sifatida ishtirok etadi.

e) Loyiha asosida o'qitish texnologiyasi

Bu texnologiyada o'quvchilar biror muammoni mustaqil ravishda o'rganib, yechim ishlab chiqadilar va yakuniy mahsulot yaratadilar (prezentatsiya, tadqiqot, maket, video va boshqalar). Bu usul bilimlarni amaliyotga tatbiq qilishga yo'naltirilgan.

Pedagogik texnologiyalarning natijadorligi quyidagi omillarga bog'liq:

O'qituvchining metodik tayyorgarligi — texnologiyani chuqur tushunishi va uni moslashtira olishi zarur;

Didaktik materiallarning mavjudligi — texnologiyaga mos vizual, audio va interaktiv resurslar bo'lishi;

O'quv muhitining mosligi — sinfda erkin va ochiq muloqotga asoslangan muhit yaratilishi;

Baholashning yangi yondashuvlari — formatif va summativ baholash mezonlari, portfoliolar, o'z-o'zini va o'zaro baholash kiritilishi.

Pedagogik texnologiyalarni darsda qo'llash quyidagi afzalliklarni beradi:

- darslar qiziqarli va interaktiv o'tadi;
- har bir o'quvchi o'z qobiliyatiga mos tempda rivojlanadi;
- o'quvchilarda amaliy ko'nikmalar shakllanadi;
- o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ijobiy muloqot yo'lga qo'yiladi;
- o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash ancha osonlashadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'limda pedagogik texnologiyalarni qo'llash — bu shunchaki yangicha usul emas, balki ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi zaruriy vositadir. Pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil izlanishga, muammoni hal etishga va ijodiy fikrlashga yo'naltiradi. Ular yordamida o'qituvchi darsni interaktiv, mazmunli va samarali tashkil etadi.

Shuningdek, texnologiyalar darsda faqat bilim berish vositasi bo'lib qolmay, balki o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirish, hayotga tayyorlash, ijtimoiy faollikni oshirish kabi maqsadlar yo'lida ham xizmat qiladi. Har bir o'qituvchining bu texnologiyalardan xabardor bo'lishi va ularni o'z faoliyatiga integratsiya qilishi — zamonaviy ta'lim talabi hisoblanadi.

Quyidagilarni taklif qilib keltirishimiz mumkin:

1. Pedagogik texnologiyalar bo'yicha doimiy malaka oshirish kurslari tashkil etilishi zarur, **ayniqsa yangi ishlayotgan yosh o'qituvchilar uchun amaliy treninglar juda foydali bo'ladi.**

2. Har bir fan o'qituvchisi o'z fani xususiyatiga mos texnologiyalarni tanlashi va ijodiy yondashuv asosida qo'llashi lozim.

3. Ta'lim muassasalari texnik va metodik jihatdan yetarlicha ta'minlanishi kerak, **jumladan, axborot texnologiyalari, interaktiv vositalar va metodik qo'llanmalar bilan.**

4. Baholash tizimi pedagogik texnologiyalarga moslashtirilib, o'quvchining faolligi, fikrlash darajasi va amaliyotga yo'naltirilgan natijalari hisobga olinishi lozim.

5. Loyiha asosida o'qitish, muammoli vaziyatlar asosida o'qitish, rolli o'yinlar va raqamli ta'lim platformalari orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va jamoaviy ishlash ko'nikmalari shakllantirilishi tavsiya etiladi.

6. Pedagogik texnologiyalarni baham ko'rish va targ'ib qilish maqsadida tajriba almashish anjumanlari, ochiq darslar va ustozlik tizimlarini rivojlantirish kerak

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. R.A.Mavlonova, N.H.Rahmonqulova, K.O.Matnazarova, M.K.Shirinov, S.Hafizov Umumiy pedagogika "Fan va texnologiya" nashriyoti. Toshkent-2018

2. Orinova, F., & Boymirzayeva, S. (2025). IDENTIFICATION OF INTELLECTUAL ABILITIES OF STUDENTS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS AND THEIR TARGETED DEVELOPMENT. International Journal of Artificial Intelligence, 1(2), 1604-1609.

3. Soliyev, I., & Boymirzayeva, S. (2023). Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuvning uslubiy asoslari va pedagogik shart-sharoitlari. Hayka и инновация, 1(6), 128-129.

4. Boymirzayeva, S. O. (2024). DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF THE FUTURE EDUCATOR IN THE PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATION. International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences, 20-22.

5. Abdurashidov, A., & Turdaliyeva, N. (2023). DEVELOPMENT OF MANUAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATION. Science and innovation, 2(B2), 282-286.

6. qizi Turdaliyeva, N. A. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. GOLDEN BRAIN, 2(7), 48-52.

7. Soliyev Ilhomjon Sobirjonovich, & Boymirzayeva Shakhnoza Olimjon kizi. (2023). Systemic Organization of Professional Competence, Creativity and Innovative Activity of A Future Kindergartener. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 19, 108–112. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/jpip/article/view/3709>

8. Soliyev, I., & Boymirzayeva, S. (2023). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUVNING USLUBIY ASOSLARI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. Наука и инновация, 1(6), 128-129.

9. qizi Boymirzayeva, S. O. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA BO 'LAJAK TARBIYACHINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH. GOLDEN BRAIN, 2(7), 41-47.

10. Shahnoza, B. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUVNING USLUBIY ASOSLARI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. University Research Base, 164-167